

Patrycja Szczuka

Absolwentka Wydziału Prawa i Administracji

Uniwersytetu Gdańskiego

ORCID: [0000-0002-6166-6274](https://orcid.org/0000-0002-6166-6274)

Dopuszczalność istnienia zasady ogólnej równego traktowania akcjonariuszy mniejszościowych i akcjonariusza dominującego w prawie unijnym. Glosa do wyroku Trybunału Sprawiedliwości w sprawie C-101/08

Admissibility of the existence of general principle of equality in treating minority shareholders and dominant shareholder in European law.
A gloss to the Judgement of the Court of Justice of the European Union in Case C-101/08

Streszczenie

Celem glosy jest analiza sytuacji prawnej akcjonariuszy mniejszościowych w kontekście ochrony ich prawa do równego traktowania. W pierwszej kolejności omówiony został stan faktyczny będący podstawą do wydania przez Trybunał Sprawiedliwości orzeczenia w sprawie C-101/08 oraz rozstrzygnięcie tejże sprawy. W dalszej części wywodu szczegółowo zbadano instytucję zasad ogólnych w prawie Unii Europejskiej oraz przeanalizowano miejsce tychże zasad w unijnym porządku prawnym. W glosie dogłębnie omówiona została dopuszczalność uznania zasady równego traktowania akcjonariuszy mniejszościowych i akcjonariuszy dominujących za jedną z zasad ogólnych. Aby zrealizować ideę dokonania najpełniejszej analizy, poruszono wzajemny związek między zasadą ogólną równego traktowania a zasadą równego traktowania akcjonariuszy mniejszościowych. W konkluzji, na podstawie powyższych omówień, stwierdzono, że nie da się uznać zasady równego traktowania akcjonariuszy mniejszościowych i akcjonariuszy dominujących za zasadę ogólną prawa Unii Europejskiej. Temat glosy jest szczególnie istotny z punktu widzenia szeroko pojętego prawa handlowego, toteż jego analiza jest z zupełności uzasadniona.

Słowa kluczowe

akcjonariusz mniejszościowy, równe traktowanie, generalne zasady prawa wspólnotowego, prawo handlowe

Abstract

The purpose of this article is to analyze the legal status of minority stockholders in the context of protection their right to equal treatment. Firstly, the author discussed the state of fact that was fundamen-

tal to the Court of Justice judgment in C-101/08 case and the settlement of it. Then, the author studied in detail general principles of community law and analyze place of these general principles in the legal order. In the article author exhaustively discussed acceptability of considering the minority stockholders' right to equal treatment to be the one of the UE general principle. To achieve the concept of accomplish the best analysis of this subject the author raised interassociation between general principle of equal treatment and the principle of equal treatment of minority stockholders. In the conclusion, based on all of the previous treatment, it is ascertained that there is no possibility to consider the right of equal treatment of minority stockholders to be the one of the general principles of community law. The topic of this article is significant in terms of trade law.

Keywords

minority stockholder, equal treatment, general principles of community law, trade law

1. Wstęp

Tematem pracy jest dopuszczalność istnienia w prawie unijnym zasady ogólnej równego traktowania akcjonariuszy mniejszościowych i akcjonariusza dominującego, nakazująca podjęcie konkretnych działań akcjonariusza dominującego celem ochrony akcjonariuszy mniejszościowych. Temat jest istotny z punktu widzenia relacji między akcjonariuszami spółki i ma szczególne znaczenie w przypadku przejmowania przedsiębiorstwa prowadzonego w formie spółki akcyjnej. Głosa będzie opierać się na rozważaniach na temat definicji zasady ogólnej oraz jej miejsca w systemie źródeł prawa unijnego, elementach obligatoryjnych zasady ogólnej, możliwości uznania zasady równego traktowania akcjonariuszy mniejszościowych za zasadę ogólną, a także możliwości zakwalifikowania tej zasady do szczególnej formy zasady ogólnej równego traktowania. Celem pracy jest więc określenie, czy w przypadkach podobnych działań w strukturze wewnętrznej spółki akcyjnej możliwe jest powołanie się na zasady ogólne Unii Europejskiej.

2. Stan faktyczny i wyrok Trybunału Sprawiedliwości

Przedmiotem omawianej sprawy było istnienie w prawie unijnym zasady ogólnej równego traktowania akcjonariuszy mniejszościowych. Pytanie prejudycjalne zawisłe przed Trybunałem Sprawiedliwości wynikało ze sporu między akcjonariuszami mniejszościowymi spółki RTL Group (w tym Audiolux SA) a spółkami Groupe Bruxelles Lambert SA (GBL), Bertelsmann AG oraz RTL Group. Spór dotyczył transakcji między GBL a Bertelsmann, przenoszących udział w kapitale spółki RTL na Bertelsmann w zamian za 25% kapitału drugiej spółki oraz nabycia przez Bertelsmann akcji posiadanych przez Pearson Television, co w konsekwencji doprowadziło do delistingu papierów wartościowych z giełdy w Londynie decyzją spółki RTL. W ocenie akcjonariuszy mniejszo-

ściowych, w tym Audiolux, powyższe działanie było naruszeniem ogólnej zasady równego traktowania akcjonariuszy. Na kanwie przedstawionego sporu Audiolux zapoczątkował dwa postępowania sądowe przed sądem krajowym. Przedmiotem pierwszego z nich było przeniesienie akcji spółki RTL przez jej akcjonariusza GBL na Bertelsmann. Audiolux podnosił zarzut nieważności omawianych transakcji, podkreślając fakt, że nie dopełniono obowiązku zaoferowania im zmiany posiadanych akcji RTL na Bertelsmann na warunkach równoważnych do tych przyznanych GBL i zażądał naprawienia wynikłej z tego tytułu szkody. Sąd krajowy oddalił żądania powodów, wskazując na brak ich umocowania w przepisach lub ogólnych zasadach prawa uznanych przez Luksemburg. Przedmiotem drugiego z postępowań wynikających ze sporu był wspomniany wcześniej delisting papierów wartościowych RTL z londyńskiej giełdy. W tym przypadku Audiolux uznał za niedopuszczalne niedopełnienie obowiązku zwiększenia ilości papierów wartościowych i zażądał pozostawienia ich w publicznym obrocie na giełdzie w Londynie. Żądania również i w tym przypadku zostały oddalone. Wynikiem obu postępowań było skierowanie ich do sądu apelacyjnego w Luksemburgu, który po połączeniu obu spraw utrzymał wyroki w mocy. Sąd w tym wypadku wskazał, że ogólna zasada równości traktowania wszystkich akcjonariuszy nie może stanowić podstawy dla roszczeń wnoszonych przez Audiolux. Właśnie to zagadnienie stało się przedmiotem wniesionej przez powoda skargi kasacyjnej z wystosowanym żądaniem przyznania spółce Audiolux takiego samego traktowania, jakie otrzymało GBL podczas przenoszenia akcji w RTL na Bertelsmann.

W związku z pojawiającymi się wątpliwościami sąd kasacyjny zwrócił się do Trybunału Sprawiedliwości z trzema pytaniami prejudycjalnymi dotyczącymi odpowiednio: możliwości uznania odniesień do równości akcjonariuszy zawartych w prawie unijnym za ogólną zasadę prawa wspólnotowego, możliwości stosowania domniemanej zasady ogólnej również w przypadku relacji między akcjonariuszami większościowymi i mniejszościowymi lub przejmującymi kontrolę a akcjonariuszami mniejszościowymi spółki, w szczególności jeśli jej akcje są notowane na giełdzie papierów wartościowych, a także temporalnego zastosowania domniemanej zasady. Swoje pytania sąd kasacyjny oparł na czterech aktach unijnych, tj. dyrektywach 77/91¹, 2001/34², 2004/25³ oraz zale-

¹ Druga Dyrektywa Rady z dnia 13 grudnia 1976 r. w sprawie koordynacji gwarancji, jakie są wymagane w Państwach Członkowskich od spółek w rozumieniu art. 58 akapit drugi Traktatu, w celu uzyskania ich równoważności, dla ochrony interesów zarówno współników, jak i osób trzecich w zakresie tworzenia spółki akcyjnej, jak również utrzymania i zmian jej kapitału, Dz. U. WE L 26 z 31.01.1977 r., s. 1 z późn. zm.

² Dyrektywa 2001/34/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 28 maja 2001 r. w sprawie dopuszczenia papierów wartościowych do publicznego obrotu giełdowego oraz informacji dotyczących tych papierów wartościowych, które podlegają publikacji, Dz. U. WE L 184/1 z 6.07.2001 r.

³ Dyrektywa 2004/25/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 kwietnia 2004 r. w sprawie ofert przejęcia, Dz. U. UE L 142/12 z 30.04.2004 r.

ceniu 77/534⁴. Trybunał w swoich rozważaniach odniósł się do każdego z wymienionych wyżej aktów, dochodząc do wniosku, że nie ma w prawie wspólnotowym zasady ogólnej, która nakazywałaby, w ramach ochrony akcjonariuszy mniejszościowych, złożenie przez akcjonariusza dominującego przejmującego oferty odkupu akcji takich akcjonariuszy na tych samych zasadach jak w przypadku nabywania akcji skutkującego uzyskaniem kontroli. Trybunał ponadto stwierdził, że sama zasada ogólna nie może być podstawą do nałożenia na akcjonariusza dominującego szczególnego obowiązku, gdyż takie rozwiązanie w sposób znaczący zmieniałoby konsekwencje nabywania przedsiębiorstw, co z kolei wymusiłoby konkretne działanie w postaci ustawodawstwa określającego prawa i obowiązki podmiotów zainteresowanych. Dodatkowo Trybunał zwrócił uwagę na fakt, że stopień szczegółowości rozwiązania sugerowanego przez Audiolum jest na tyle wysoki, iż wymaga skonkretyzowania poprzez akt wtórnego prawa wspólnotowego, co prowadzi do wniosku, że nie może stanowić ogólnej zasady prawa wspólnotowego. Podsumowując, Trybunał Sprawiedliwości uznał brak ogólnej zasady prawa w kształcie, w jakim jej istnienie sugerował Audiolum.

3. Definicja zasad ogólnych UE oraz ich miejsce w porządku prawnym UE

Pojęcie zasad ogólnych Unii Europejskiej wykształciło się na przestrzeni lat głównie w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Mimo wielu lat rozważań na ten temat ich definicja wciąż pozostaje kwestią sporną. Zarówno w doktrynie, jak i judykaturze wskazuje się jednak, że zasadami ogólnymi są przepisy niepisanego prawa pierwotnego Unii Europejskiej, które stanowią istotną i integralną część unijnego porządku prawnego, bądź te, które są jednolite w porządkach prawnych wszystkich państw członkowskich⁵. W ten sposób do tej definicji odniósł się także Rzecznik Generalny Verica Trstenjak, opiniujący omawiany wyrok. Kwestią istotną jest również miejsce, jakie zajmują zasady ogólne w porządku prawnym Unii Europejskiej. Podążając za rozważaniami Armina Cuyversa w książce pod tytułem *General Principles of EU law*⁶, stwierdzić należy, że zasady ogólne stanowią bądź część prawa pierwotnego Unii Europejskiej, bądź specjalną kategorię norm usytuowanych zaraz po prawie pierwotnym, a przed innymi źródłami prawa Unii Europejskiej. Rzecznik generalny opiniujący gło-

⁴ Zalecenie Komisji z dnia 25 lipca 1977 r. ustanawiające europejski kodeks postępowania w zakresie transakcji zbywalnymi papierami wartościowymi, Dz. U. UE L 212 z 20.08.1977 r., s. 37.

⁵ J. Barcz, M. Górka, A. Wyrozumska, *Instytucje i prawo Unii Europejskiej. Podręcznik dla kierunków prawa, zarządzania i administracji*, Wolters Kluwer Polska 2020.

⁶ A. Cuyvers, *General Principles of EU Law*, [w:] A. Cuyvers et al. (ed.), *East African Community Law: Institutional, Substantive and Comparative EU Aspects*, Brill, Leiden, Boston 2017, s. 217-228, www.jstor.org/stable/10.1163/j.ctt1w76vj2.16 [dostęp: 12.03.2019].

wany wyrok jednoznacznie opowiedział się za pierwszą z tych wersji. Trudno się z tym nie zgodzić, gdyż przedmiotem zasad ogólnych są najbardziej podstawowe i fundamentalne kwestie związane z funkcjonowaniem Unii Europejskiej, ale także z codziennym życiem jej obywateli, co charakterologicznie wskazuje na potrzebę usytuowania ich najwyżej w hierarchii źródeł prawa unijnego. Ponadto zasady ogólne spełniają cztery podstawowe funkcje, z których charakteru również wynika potrzeba tak wysokiego usytuowania w porządku prawnym Unii Europejskiej zasad ogólnych. Po pierwsze zasady ogólne są punktem wyjścia do interpretacji prawa pierwotnego i wtórnego, po drugie przez ich pryzmat spojrzeć należy na legalność prawa wtórnego i międzynarodowych porozumień przyjętych przez UE, po trzecie formułują niezależne podstawy dla zobowiązań państw członkowskich i wreszcie po czwarte – mogą uzupełniać luki prawne w prawie unijnym. Dodatkowo w doktrynie wskazuje się, że zasady ogólne wpływają na porządek prawny w bardzo różny i dynamiczny sposób⁷. Owa dynamika jest zresztą w ocenie autorki również nieodłącznym elementem zasad ogólnych, ale także tym, co powoduje, że mogą być stosowane w tak wielu stanach faktycznych. Stąd właśnie umieszczenie zasad ogólnych w prawie pierwotnym wydaje się zasadne.

Dodatkową kwestią wymagającą omówienia w tym miejscu jest relacja zasad ogólnych do traktatów unijnych zaliczanych do prawa pierwotnego, a więc m.in. do Traktatu o Unii Europejskiej oraz Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej. Ta kwestia jest również sporna, natomiast właściwy wydaje się pogląd, że zasady ogólne nie mogą górować nad traktatami. Pojawiają się natomiast głosy, że w konkretnych przypadkach niektóre z głównych i podstawowych zasad ogólnych mogą nabyć status unormowań wyższych w hierarchii niż traktaty, niemniej jednak uważam ten pogląd za zbyt daleko idący. Posiłkując się rozważaniami o miejscu zasad ogólnych w hierarchii porządku prawnego UE i wcześniejszym zaliczeniu ich do prawa pierwotnego, można stwierdzić, że niezasadne byłoby oddanie im niejako prymatu nad innymi aktami prawa pierwotnego, nawet jeśli miałyby to mieć zastosowanie tylko do wyjątkowych sytuacji. Zasadom ogólnym nadawałabym jednak funkcję uzupełniającą w stosunku do norm traktatowych, gdyż one same w wielu punktach są tylko ograniczonym i otwartym modelem rozwiązań normatywnych, a w połączeniu z zasadami ogólnymi tworzą spójny system prawny, co prowadzi do wniosku, że ich rozdzielenie byłoby niemożliwe. Dodatkowo, jak już wskazałam wcześniej, podstawowym zadaniem zasad ogólnych jest rozwiązywanie problemów wynikłych z braku regulacji jakiegoś zagadnienia w przepisach traktatowych, co również wskazuje na równoległość pozycji obu tych źródeł prawa. Podsumowując więc, należy stwierdzić, że zasady ogólne Unii Europejskiej są tak samo istotne jak każdy inny akt będący źródłem prawa unijnego.

⁷ X. Groussot, *General Principles of Community Law*, Groningen 2016.

4. Elementy konieczne zasady ogólnej

W przypadku każdej z zasad ogólnych istnieje możliwość wyprowadzenia elementów charakterystycznych dla zasad jako grupy. Podstawowym elementem jest ich wysoki stopień ogólności, wspomniany również w glosowanym wyroku. Trudno się z takim rozwiązaniem nie zgodzić, gdyż pozwala to na zastosowanie zasad ogólnych w wielu różnych przypadkach, które mają jednak wspólny mianownik w postaci ogólnej materii, jakiej dotyczą. Z istoty zasad ogólnych wyłania się więc niedopuszczalność uznania za jedną z nich regulacji ściśle związanej np. z konkretnym stosunkiem prawnym czy też z określonymi, konkretnie wskazanymi podmiotami prawa. Tak szczegółowe uregulowania powinny być raczej materią aktów, które w sposób wyczerpujący regulują daną kwestię, jednocześnie wypełniając zakres zasady pewności prawa. Z zasady pewności prawa wynika bowiem obowiązek tworzenia prawa, które będzie cechowało się określonością, a więc możliwością zapoznania się z nim przez obywatela w sposób łatwy i jednoznaczny, co raczej trudne jest do osiągnięcia w przypadku zasad ogólnych, a także przewidywalnością, to jest jasnością sytuacji faktycznej i skutków, jakie ze sobą niesie.

Dodatkowo ważnym aspektem jest również pochodzenie zasad ogólnych. Co do zasady, ze względu na kryterium pochodzenia wyróżniamy zasady ogólne wynikające z tradycji demokratycznej państw członkowskich, zasady ogólne wywodzące się z orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, a także zasady wywiedzione z systemów krajowych państw członkowskich. Pochodzenie jest czynnikiem, który pozwala określić okoliczności i cel powstania danej zasady ogólnej, co z kolei może być przydatne w jej późniejszym użyciu. Uważam, że należy przyjąć, iż tylko z tych źródeł wymienionych powyżej należy wywodzić zasady ogólne w przyszłości, co potwierdzają głosy doktryny. Trudno jest sobie wyobrazić wywodzenie zasad ogólnych np. bezpośrednio z prawa wtórnego Unii Europejskiej ze względu chociażby na przywołaną wcześniej cechę obligatoryjną ogólności, wszak prawo wtórne jest raczej zbiorem dosyć szczegółowych uregulowań. Ponadto tylko te źródła pozwalają na wyłonienie dostatecznie generalnych zasad, które będą tak samo istotne w każdym z państw członkowskich.

Ważna jest również szczególna doniosłość zasad ogólnych Unii Europejskiej. Z ich istoty wynika fakt, że dotyczą kwestii najbardziej newralgicznych i podstawowych zarówno dla całego systemu unijnego, jak i dla każdego z państw członkowskich. Aby taką funkcję pełniły, muszą być dostatecznie ważne z punktu widzenia członkostwa w Unii Europejskiej i stanowić punkt orientacyjny dla ustawodawstwa i orzecznictwa nie tylko unijnego, ale również krajowego. Nie mogą więc stanowić zasad ogólnych uregulowania, które będą niedostatecznie usprawiedliwione interesem ogólnym państw członkowskich. Ich doniosłość sprawia, że są tak wysoko w hierarchii źródeł prawa unijnego oraz że pełnią tak istotne funkcje jak choćby wypełnianie luk systemu czy bycie punktem

odniesienia dla kontroli sądowej aktów prawa unijnego oraz regulacji krajowych. Doniosłość jest też cechą, która determinuje państwa członkowskie do ich bezsprzecznego przestrzegania, a w konsekwencji do jednności wszystkich państw członkowskich w konkretnych kwestiach.

5. Dopuszczalność uznania zasady równego traktowania akcjonariuszy mniejszościowych i akcjonariusza dominującego za zasadę ogólną Unii Europejskiej

Cechą charakterystyczną wszystkich zasad ogólnych jest ich duży stopień ogólności, co w dużej mierze zostało omówione powyżej. Zasada równego traktowania akcjonariuszy mniejszościowych została podczas wyrokowania w glosowanej sprawie przebadana przez Trybunał Sprawiedliwości pod kątem tej ogólności. Wynikiem było stwierdzenie, że nie jest ona wystarczająco ogólna, aby mogła ową zasadą ogólną się stać. Trudno się z tym nie zgodzić, gdyż domniemana zasada miałaby dotyczyć bardzo wąskiej grupy podmiotów, jakimi są akcjonariusze mniejszościowi. Dodatkowo miałaby ona zastosowanie do nielicznych jednak sytuacji, co również zaprzecza zasadzie ogólności. Jej obowiązywanie jest także ograniczone do prawa spółek, na co zwrócił uwagę również Rzecznik Generalny, a więc trudne byłoby uregulowanie tego zagadnienia w postaci zasady ogólnej. W świetle powyższych rozważań należy uznać, że zasada, której istnienie postuluje Audioux, jest uregulowaniem szczególnym, dotyczącym bardzo konkretnych sytuacji związanych z funkcjonowaniem działalności gospodarczej w formie spółki akcyjnej, co zupełnie pozbawia ją cechy ogólności, uznanej wcześniej przeze mnie za element niezwykle istotny. Pochodną ogólności zasady ogólnej jest również niemożność nakładania przez nią szczególnego obowiązku na podmioty prawa. Zasady ogólne mają bowiem charakter generalno-abstrakcyjny, są zupełnie oderwane od konkretnej sytuacji prawnej w stopniu dużo wyższym niż tradycyjnie rozumiane normy prawa. Zasada w kształcie postulowanym przez Audioux miałaby nakładać na akcjonariusza dominującego obowiązek konkretnego zachowania się względem akcjonariuszy mniejszościowych. Konsekwencją, na co również zwrócił uwagę Trybunał Sprawiedliwości, byłaby potrzeba rozważenia interesów obu stron, a więc akcjonariuszy mniejszościowych i akcjonariusza dominującego, a także pojawienie się konkretnych wątpliwości co do prawidłowego sposobu przejęcia przedsiębiorstwa. Wobec powyższego uznanie zasady równego traktowania akcjonariuszy mniejszościowych za zasadę ogólną godziłoby w sposób znaczny w jej istotę. Podsumowując, jest to pierwszy argument przemawiający za tym, że zasada równego traktowania akcjonariuszy mniejszościowych nie może być uznawana za zasadę ogólną.

Kolejnym rozważanym aspektem będzie pochodzenie domniemanej zasady ogólnej równego traktowania akcjonariuszy mniejszościowych. Trybunał Sprawiedliwości w głosowanym wyroku jasno stwierdził, że akty prawne, na które powołuje się sąd krajowy, nie pozwalają bezapelacyjnie na stwierdzenie, jakoby postulowana zasada ogólna istniała i miała w nich swoje źródło. Dodatkowo należy podać w wątpliwość istnienie jakiegokolwiek unijnego aktu prawnego, innego niż wspomniane w wyroku, który pozwalałby na zaklasyfikowanie tak szczegółowej regulacji, jaką jest zasada równego traktowania akcjonariuszy mniejszościowych i akcjonariusza dominującego do zasad ogólnych. Również ustawodawstwa krajowe nie nadają zasadom tego typu rangi konstytucyjnej, co pozbawia je szczególnej doniosłości, jaka jest nadawana zasadom ogólnym. Ponadto problematyczna jest kwestia rozumienia tej domniemanej zasady przez państwa członkowskie. W ustawodawstwie państw członkowskich, podążając za głosowanym wyrokiem, „równe traktowanie akcjonariuszy mniejszościowych” nie jest rozumiane jednolicie, a więc trudne byłoby uregulowanie tego zagadnienia w postaci zasady ogólnej, z czym bezapelacyjnie należy się zgodzić. Jednolite uregulowanie tak złożonej i trudnej kwestii wymagałoby bowiem dużo bardziej szczegółowego uregulowania, niż ma to miejsce w przypadku zasad ogólnych. Ta potrzeba wynika również z zasady ogólnej pewności prawa, gdyż brak konkretnego uregulowania kwestii związanych w konsekwencji z przejęciem przedsiębiorstwa rodziłby zagrożenie dla jednolitego rozumienia podstawowych jego mechanizmów. Nie ma więc wątpliwości, że zasada równego traktowania akcjonariuszy mniejszościowych i akcjonariusza dominującego nie mogłaby stanowić zasady ogólnej, a tym samym nie mogłaby doprowadzić do szczególnej ochrony akcjonariuszy mniejszościowych, lecz raczej mogłaby stanowić podstawę do jeszcze bardziej szczegółowych rozważań.

6. Zasada ogólna równego traktowania a zasada równego traktowania akcjonariuszy mniejszościowych

Jedną z pierwszych i podstawowych zasad ogólnych jest zasada równego traktowania. Pochodzenia tej zasady należy upatrywać we wspólnych tradycjach konstytucyjnych państw członkowskich, ale również w powszechnych prawach człowieka spisanych chociażby w europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności⁸ czy też w Karcie praw podstawowych⁹. Równość będąca przedmiotem tej zasady może być postrzegana jako równość formalna, rozumiana jako jednakowe trak-

⁸ Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2, Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 z późn. zm.

⁹ Karta praw podstawowych Unii Europejskiej, Dz. U. UE C 303 z 14.12.2007 r., s. 1 z późn. zm.

towanie podmiotów będących w sytuacji podobnej, oraz równość materialna, czyli szeroko pojęte wyrównanie szans społecznych¹⁰. Ma ona zastosowanie w wielu kategoriach spraw rozstrzyganych przez Trybunał Sprawiedliwości, a także stanowi podstawę dla innych, bardziej szczegółowych uregulowań. Jest typową zasadą ogólną, posiadającą wszystkie przytoczone wyżej elementy obligatoryjne zasad ogólnych. Zasada równości jest zaliczana także do praw podstawowych, które, zgodnie z opinią Rzecznika Generalnego w omawianej sprawie, nadają jednostce prawa do przeciwstawienia się władzy publicznej.

Z punktu widzenia omawianego wyroku należy się również zastanowić, czy taka ochrona akcjonariuszy mniejszościowych, jaką proponuje Audioux, nie może wypływać bezpośrednio z wcześniej omówionej zasady równego traktowania. Zarówno Trybunał Sprawiedliwości w wyroku, jak i Rzecznik Generalny opiniujący sprawę doszli do wniosku, że takie działanie jest niemożliwe. Głównym czynnikiem, który wpłynął na takie rozstrzygnięcie, jest jedna z cech zasady równego traktowania, a mianowicie możliwość użycia jej przez jednostkę przede wszystkim w konflikcie z władzą publiczną. Zasada równego traktowania akcjonariuszy mniejszościowych rodziłaby skutki w prawie prywatnym, toteż stanowiłaby niejako opozycję do całego założenia zasady równego traktowania. Ponadto, jak już wcześniej zostało wspomniane, zasada równego traktowania nie rodzi konkretnych i precyzyjnych skutków prawnych dla strony dopuszczającej się jej naruszenia, natomiast Audioux, powołując się na istnienie zasady ogólnej równego traktowania, doszukuje się konkretnych praw podmiotowych dla akcjonariuszy mniejszościowych w spółce akcyjnej, dodatkowo również obowiązków leżących po stronie akcjonariusza dominującego. W związku z powyższym należy stwierdzić, że zasada równego traktowania akcjonariuszy mniejszościowych nie mogłaby być rozumiana jako szczególny wyraz zasady ogólnej równego traktowania. Dodatkowo, nawet jeśli pokusić się o zaliczenie domniemanej zasady do części głównej zasady ogólnej, nie niosłaby ona takich skutków, jakich istnienia doszukiwał się w sprawie Audioux. Zasadę równego traktowania należy łączyć z sytuacjami o zupełnie innym charakterze niż ta w omawianej sprawie, np. w sprawach pracowniczych, które niewątpliwie stanowią duży odsetek spraw z zastosowaniem zasady ogólnej równego traktowania.

7. Wnioski

W omawianym wyroku Trybunał Sprawiedliwości zasadnie uznał, że nie da się z prawa unijnego wyprowadzić zasady ogólnej równego traktowania akcjonariuszy

¹⁰ A. Śledzińska-Simon, *Zasada równości i zasada niedyskryminacji w prawie Unii Europejskiej*, „Studia Biura Analiz Sejmowych” 2011, nr 2 (26), s. 41-86.

mniejszościowych i akcjonariusza dominującego, która prowadziłaby do nadania akcjonariuszom mniejszościowym szczególnej ochrony. W przeważającej części o rozstrzygnięciu zdecydowały cechy istniejących już zasad ogólnych, a więc zakres ich stosowania, pochodzenie czy też relacje do prawa krajowego państw członkowskich. Istotnym argumentem z punktu widzenia skutków istnienia domniemanej zasady okazał się brak możliwości wyprowadzenia z zasad ogólnych konkretnych praw i obowiązków dla podmiotów nią związanych, co wyraźnie wskazuje na niemożliwość zaliczenia tak prezentowanej zasady równego traktowania akcjonariuszy mniejszościowych i akcjonariusza dominującego do zasad ogólnych. Ponadto, przedstawiciele doktryny w innych omówieniach wyroku wydanego w przedmiotowej sprawie wskazują, że w jego świetle ciężko jest sobie wyobrazić, aby w przyszłości jakakolwiek inna reguła związana z prawem spółek mogła być uznana za posiadającą charakter zasady ogólnej¹¹. W ocenie autorki wynika to przede wszystkim z pewnego rodzaju szczegółowości norm prawa spółek oraz względnie wąskiego grona podmiotów objętych tymi normami. Po analizie przedstawionych zagadnień należy dojść do wniosku, że w kwestiach relacji między akcjonariuszami spółek i wykupu akcji zastosowanie powinny mieć szczególne regulacje dotyczące tych materii, co wynika z potrzeby nałożenia na te podmioty konkretnych praw i obowiązków. Podsumowując, należy stwierdzić, że jest to zagadnienie szczególnie zasługujące na rozważenie w tożsamych bądź podobnych przypadkach przekształceń wewnątrz spółek.

Bibliografia

Akty prawne

- Druga Dyrektywa Rady z dnia 13 grudnia 1976 r. w sprawie koordynacji gwarancji, jakie są wymagane w Państwach Członkowskich od spółek w rozumieniu art. 58 akapit drugi Traktatu, w celu uzyskania ich równoważności, dla ochrony interesów zarówno współników, jak i osób trzecich w zakresie tworzenia spółki akcyjnej, jak również utrzymania i zmian jej kapitału, Dz. U. WE L 26 z 31.01.1977 r., s. 1 z późn. zm.
- Dyrektywa 2001/34/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 28 maja 2001 r. w sprawie dopuszczenia papierów wartościowych do publicznego obrotu giełdowego oraz informacji dotyczących tych papierów wartościowych, które podlegają publikacji, Dz. U. WE L 184/1 z 6.07.2001 r.
- Dyrektywa 2004/25/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 kwietnia 2004 r. w sprawie ofert przejęcia, Dz. U. UE L 142/12 z 30.04.2004 r.
- Zalecenie Komisji z dnia 25 lipca 1977 r. ustanawiające europejski kodeks postępowania w zakresie transakcji zbywalnymi papierami wartościowymi, Dz. U. UE L 212 z 20.08.1977 r., s. 37.

¹¹ A. Gawrysiak-Zabłocka, *Równe traktowanie akcjonariuszy w świetle orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej*, „Master of Business Administration” 2010, no. 3.

Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2, Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 z późn. zm.

Karta praw podstawowych Unii Europejskiej, Dz. U. UE C 303 z 14.12.2007 r., s. 1 z późn. zm.

Literatura

Barcz J., Górka M., Wyrozumska A., *Instytucje i prawo Unii Europejskiej. Podręcznik dla kierunków prawa, zarządzania i administracji*, Wolters Kluwer Polska 2020.

Cuyvers A., *General Principles of EU Law*, [w:] A. Cuyvers et al. (ed.), *East African Community Law: Institutional, Substantive and Comparative EU Aspects*, Brill, Leiden, Boston 2017, www.jstor.org/stable/10.1163/j.ctt1w76vj2.16 [dostęp: 12.03.2019].

Gawrysiak-Zabłocka A., *Równe traktowanie akcjonariuszy w świetle orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej*, „Master of Business Administration” 2010, no. 3.

Groussot X., *General Principles of Community Law*, Groningen 2016.

Śledzińska-Simon A., *Zasada równości i zasada niedyskryminacji w prawie Unii Europejskiej*, „Studia Biura Analiz Sejmowych” 2011, nr 2 (26).